

חינוך בפרשה - דברים

הבו לכם אנשים - חכמים ונבונים!

השבוע, ז' במנ"א, ימלאו כ"ה שנים לפטירת כ"ק ה'נתיבות שלום' מסלונים. וכה דרש: "כל נשמה יהודית היא יהלום. לפעמים עלול יהלום ליפול ולהתגלגל לתוך בוך, או אז מתלכלך הוא ומתכסה ברפש. זוהר הטבעי של היהלום אינו נראה, אך ערכו ויקרו אינם נגרעים במאומה. במקרה כזה צריכים למצוא אנשים שיסכימו להכניס ידיהם לבוך, להרים את היהלום, לשטוף, לשפשף ולהבריק אותו, עד ששוב יתגלה זוהרו. כל יהלום - אפילו יהלום שאינו מלוטש - הוא יהלום. כך צריך להסתכל על כל נשמה יהודית".

סוחרים רבים עוסקים ב'בורסת היהלומים' בסחר-מכר. אך המומחים ביותר עוסקים ב'סחורה מורכבת', יהלומים גולמיים, יהלומים פגומים, יהלומים בעלי צבע לא-אחיד, ואף 'הלומי דמים' באים מאזורי מלחמה ובאמצעותם מתנצחים על שליטה ומימון מאבק. מומחיות זו מורכבת, ומשתלמת. לא מוותרים - ומרוויחים בגדול.

משה רבינו מספר בפרשתנו שֶׁבָּרַךְ וחיפש שופטים, מנהיגי ציבור, שישתתפו אתו במשא העם. "הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנָבִיִּים וְיָדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם..." רש"י מביא מדרש חז"ל: **מֶה בִּין חֲכָמִים לְנָבִיִּים?** מסביר רבי יוסי: **חֲכָם** דוֹמֶה לְשִׁלְחָנִי עֲשִׂיר, כְּשֶׁמְבִיאִין לוֹ דִּינָרִין לְרֵאוֹת - רֹאֶה, וְכֶשֶׁאִין מְבִיאִין לוֹ, יוֹשֵׁב וְתוֹהָא. **נָבוֹן** דוֹמֶה לְשִׁלְחָנִי תֵּגֵר, כְּשֶׁמְבִיאִין לוֹ מְעוֹת לְרֵאוֹת - רֹאֶה, וְכֶשֶׁאִין מְבִיאִין לוֹ, הוּא מְחַזֵּר וּמְבִיא מְשָׁלוּ...

זאת אומרת: החכם לומד כאשר מלמדים אותו, ואילו הנבון מנצל אף את רגעיו הפנויים, ממשיך ומחכים על בסיס ידיעותיו. החכם שומע ומבין את שמלמדים אותו, ואילו נבון פרה ורבה מעצמו. והנה, בעיון נוסף נגלה עוד הבדל, שערכו משמעותי ביותר. נדייק בלשונו של רבי יוסי – החכם הדומה לשולחני עשיר הרואה דינרים. כסף גדול. ואילו אצל הנבון, השולחני התגר, הסוחר הממולח, אין רבי יוסי מדבר על דינרים אלא על מעות. פרוטות. כסף קטן. ה'עשיר' לא מתייחס לזוטות. בעיניו, ההצלחה מונחת רק ב'כסף הגדול'. השולחני התגר, החברה'מן, יודע שהזדמנות עסקית מצויה דווקא בכסף הקטן.

בשנות ה'שיקום' בתום העקידה הנוראה, קם וניצב הג"ר יוסף שלמה כהנמן מפוניבז' והקים אהלה של תורה. בנה את המבצר התורה העצום - ישיבה פוניבז' בעיני רוחו ראה רבבות שירבו בה בישיבה. הקים גם 'בתי אבות', מוסד חינוכי לילדים שאין מי שינחם לתורה, יתומי מלחמה, ילדים להורים עניים בדעת ובממון, ואף תושבי מקומות מרוחקים ממרכזי התורה. הוא האמין בהם, את ליבו ונפשו האוהב מסר לבניית הילדים והעמדתם הרוחנית.

ברבות השנים עמד הרב מפוניבז' בפני דוחק כלכלי. משהו התבטא "על כתפי הרב מונחים הרבה מוסדות, על הרב לשקול להצטמצם...". הרב השיב מיד, בנחרצות, "בוודאי אינם מתכוונים שאסגור את הישיבה הקדושה, אלא רומזים לי על 'בתי אבות'. אני סבור – שקיום הישיבה והצלחתה הם בזכות החסד שאנו עושים ב'בתי אבות'. איך אסגור את 'בתי אבות'? מוסד זה 'מחזיק' את הישיבה! זה הגנרטור שמעניק אנרגיה קדושה לישיבת פוניבז' כולה!".

גם היום, כעבור יובל וחצי שנים, בישיבת פוניבז' – מלמדים 'חכמים'. משקיעים, כמו בכלל הישיבות הקד', בבחורים בני תורה, 'דינרי זהב' המעשירים את עולם התורה. ואילו ב'בתי אבות' עמלים 'נבונים'. מקבצים ומייקרים כל פרוטה ופרוטה, מעות קטנות, להחיות, לגדל ולהצמיח! רבני 'בתי אבות' נוסעים פיזית 'מזן ועד באר שבע', לתור אחר שברירי יהלומים שנפלו לבוך... לנקותם ולהחזירם לכתר המלך!

השבוע עוסקים בסוגיית חורבן ביהמ"ק, ועל רבן יוחנן בן זכאי שהציל בחכמתו האלוקית את המשך עולם התורה. נזכור כי בישיבת הלל הזקן היה ריב"ז 'קטן שבכולם'! (סוכה כח), לא 'דינר' היה אלא 'מעה'...

העוסקים החינוך יודעים [אמורים לדעת...] שאין יודעים מראש איזה כרטיס יזכה בהגרלה... אין להקל ראש באף יהלום-נשמה, מתוך אמונה כי מלך מלכי המלכים מתפעל דווקא מיהלום מלוכלך שֶׁנֶקֶה, יהלום 'דמים' מבית קשה, יהלום 'בעל כמה צבעים' שמאיר... המלך בוודאי מעריך את העשייה של החכם – אך ביותר את התושייה של הנבון. זכיתי לסייע ב'בתי אבות' פוניבז', ותפילתי שאמשיך לזכות לכך...